

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

הסכם לחלוקת תמיכה ממשלתית בצהרונים בין פותח ומפעיל הצהרונים לבין בעל העמותה

תיק ממונות מס' 2508-עו

(מתד' כד טבת)

נושא הדיון

א' יזם, פתח והפעיל צהרונים לילדים בביה"ס לאחר שעות הלימוד. לצורך קבלת תקציב ממשלתי מתמ"ת היה עליו להניש את הבקשה באמצעות עמותה רשומה. ומאחר ולא היתה לו עמותה, הוא התקשר עם ב' שהיתה לו עמותה שהוא יניש את הבקשה לתמ"ת ומהכסף שיקבל יתן לא' 90% (ו-10% ישארו בידיו). עוד התחייב א' לב' לתת לו גם 5% מהכסף שמוסיפים לו ההורים (למרות שתשלום זה לא זקוק לעמותה).

טוען א' שב' הזיק לו בחדשים האחרונים של שנה"ל האחרונה כשהוסיף לרשימת התלמידים המשתתפים בצהרונים, עוד 22 ילדים שאינם משתתפים בהם, כאילו גם הם בצהרונים, וכשהתמ"ת תפס את התרמית הפסיק את התקציב לעמותה הזו, ודרש החזר הכספים המיותרים, ומאז אין לו אפשרות לפתוח צהרנים בתקציב התמ"ת.

ב' טוען שכבר מתחילה היה מוסכם עם א' שב' יוסיף ילדים שאינם זכאים לרשימת הזכאים, ואת הכסף עבורם יטול ב' לעצמו, ותמורת הסכמה זו לא יצטרך א' להוסיף לו את ה-5% מתשלום ההורים. וגם בחדשים האחרונים ההוספה נעשתה בהסכמה של א' תמורת הויתור על ה-5%. א' מכחיש את הדברים מכל וכל.

עוד טוען א' שב' חייב להחזיר לו סך 19.550 ש"ח שקוּזו לו ע"י התמ"ת בחודש 5.15 בעקבות תפיסת הרשימות הפיקטיביות שעשה ב', ועוד סך של 4.000 ש"ח שקוּזו לו מהתמ"ת בטענה שאחת הילדות הרשומות כזכאית לא היתה זכאית, וזה לא נכון לטענתו (ב' טוען שמעולם לא התחייב כערב לשלם לו מה שהתמ"ת אינו משלם), ועוד כמה אלפי ש"ח מהשנים הקודמות שבהם נגבו האחוזים מתשלום ההורים כמה פעמים.

עוד טוען א' שהשנה בקש לפתוח את הצהרונים באופן פרטי, והדבר נמנע ממנו ע"י ביה"ס, ובמקומו פתח אותם אחד מהלמדים באותו ב"ס באותה מתכונת שהוא בקש לפתוח. ב' משיב שהוא אינו הבע"ד לתביעה זו, אלא ביה"ס או אותו מלמד.

ב' תובע תביעה נגדית מא' החזר 38.000 ש"ח שנבה א' מצ'ק (בסך 50.000 ש"ח) שנתן לו ב' בחודש האחרון, כשלא היה מניע לו סכום זה, ולמרות שהבטיח להחזיר לו את הכסף לא פרע לו אלא כמה אלפים בודדים. א' משיב שתפס בכסף בגלל תביעותיו הנגדיות מב'.

פסק דין

יש לפשר בסכום מסויים.

(-) דוד יהושע קניג

(-) מרדכי היזלר

(-) אברהם דוב לויז, אב"ד

השאלות לדיון

- א. הסכם בע"פ לחלוקת תקציבים ממשלתיים.
- ב. גרם לחבירו הפסקת תקציבים בגלל מסירת רשימה פקטיבית.
- ג. תפיסה של התובע על חיוב גרמא של הנתבע.

תשובה

א. כתב הרמז"ס מכירה פ"ה הי"ד: הדברים שאין בהם ממש אין הקנין מועיל בהם כלום. כילד, הרי שכתב בשטר קנינו מפלוני שילך בסחורה עם פלוני וכו' או שישתתפו שניהם באומנות וכיו"צ, ה"ז קנין דברים ואינו מועיל כלום, שהרי לא הקנה לתזירו דבר מסויים וידוע לא עיקר ולא פירות עיקר הידוע. ובהשגות הראצ"ד כתב: א"א חבל השיתוף עלמו נקנה בקנין. וכתב המ"מ שכוונת הראצ"ד שאם השתתפו שהטילו שניהם ממון שיתופם לכיס אחד וקנו מידם אזה קנין גמור. ובכ"מ תמה שהרי מטבע אינו נקנה בחליפין, ותירץ הלח"מ שכוונת הראצ"ד היא שהשותף עלמו נקנה בקנין. ועיי' קלוה"ח סי' שלג ס"ק ה בדעת הראצ"ד.

ובשו"ע סי' קעו סעי' א פסק: השותפין שזאים להשתתף אין השיתוף נגמר בדבור, לומר שאם אמר בואו ונשתתף יחד בכך וכך שלא יוכלו לחזור בהם, ואינו מתקיים אלא בקנין, וכיון שזריך קנין כל דבר ודבר לפי קנינו מתקיים שיתופו וכו'. ויש מי שאומר וכו' אפילו לא עשו לא זה ולא זה אלא נשתתפו והתחילו לישא וליתן בעסק השיתוף לקנות או למכור מהני. ובסעי' ג: האומנים שנשתתפו באומנות אע"פ שקנו מידם אינם שותפים שאין אדם מקנה דלנצל. וזרמ"א צ"ח כתב שאפילו קנין אינם לריכיס אלא כל

שמתינים זה עם זה מתקיים אפילו באמירה בעלמא ואינם יכולים לחזור בהם כל זמן השותפות שהתנו, חולקין (נ"י פ"ק דב"ב וריצ"ש סי' תעו בשם הרמב"ן והרשב"א), ואומרים שיכולים לחזור בהם לענין שירויחו אח"כ אבל לא לענין מה שהרויחו כבר, ואינם נאמנים לומר שכבר חזרו בהם. ע"כ.

ה אחרונה שבצדק"א מצוה"ת היטב בשו"ת הרשב"א ח"ב סי' פז, שם נשאל הרשב"א: מי שצא להשתתף חזירו בכל מה שירויחו בענין פרסוריה או במלאכות אחרות וכו' איך יעשו ואם שיתופם קיים וכמה ייס, ואם לאחר שנשתתפו חזר בו אחד מהם האם הרשות בידו. והשיב הרשב"א שכל מי שצא להשתתף חזירו בכלל ענינים אלו ראשית הם וקיים, וזה מדין שכירות, לפי שכל אחד ואחד מהם נעשה שכיר חזירו, ויכול אדם להשתכר אלל חזירו ללקוט לו מציאות וכו', ואלו המשתתפים הרי הם משכירים וס' זה לזה להשתדל ולהרויח ולעשות מלאכות אלו ללכוד וללורך חזירו וקיים, ומ"מ ראשית הם לחזור וכל זמן שיראה אפילו האחד, וכן פועל חוזר אפילו בחצי היום וכו'. ומיהו דוקא כשחוזר בו קודם יויח אבל לאחר שהרויח אינו יכול לחזור לכל מה שכבר הרויח, לפי שבשעה שנעשה אותו הרויח עדיין ר"ה היה וזכה חזירו בחלקו. ע"כ.

דון דידן שבי' התחייב לא' להעביר את רשימות התלמידים ללהרניס למשרד התמ"ת, תמורת 10% זקליב שיתקבל, לדעת הרשב"א שהרמ"א פסק כמותו, אע"פ שלא עשו קנין, נעשה שותפין, ובי' נעשה רו' של א' וההסכם קיים וזכה בי' בחלקו. אבל לדעה ראשונה בשו"ע שאין השיתוף מתקיים אלל בקנין, דבר בקנין המועיל לו, בנידון דידן שמדובר על חלוקת הקצבות ממסלתיות עתידיות למשך חדשי ה, שעדיין לא באו לעולם, וגם אם יבואו לעולם מי ערב שלא ימלאו חימה פגמים בלהרניס ויפסיקו את קצבות, נראה שגם אם היו עושים קנין לא היה הקנין מועיל, וכמו שכתב השו"ע בסעיף ג שאין קנין האומנין מועיל בהסכם, שהוא דשלכ"ל.

גרמא בשותפין, פסק באמרי בינה הלי הלואה סי' לט בשם הכהונת עולם ועוד גדולי המחברים יבין אף בגרמא, דיני דגרמי וגרמא לא נאמרו בשותפין, דשותפין נעשו ש"ס זה לזה ושומר חייב מא. עיי' פס"ד ירושלים כרך ח עמ' רב-רג.

דון דידן תלוי הדבר במחלוקת השו"ע והרמ"א הג"ל אם נעשו שותפין זה לזה.

הש"ך סי' כח ס"ק ב הביא דברי הי"ש"ש צ"ק פרק הכונס סי' ו דגרמא בניזקין כיון דאין בו חיוב מן אלא ללי"ש פשיטא דאי תפס מפקינן מיניה, ואפילו בדברים עלי כפיה אין לדותקו. ושכ"כ הריצ"ש שלב. ובקלוה"ח סי' כח ס"ק א הוכיח כדברי הי"ש"ש, וכן הסכים הנתה"מ ס"ק ב ותומים ס"ק ד. ועיי' שם ס"ק ושכ"כ הש"ך בס"י עה ס"ק כו בשם הרמב"ן, וכ"כ בס"י עו ס"ק יב ובס"י קפב סוף ס"ק 'בשבו"י ח"א סי' קמו כתב דגרמא בניזקין שמן התורה פטור גם דיני שמים אלל שחכמים אמרו יב ללי"ש, בזה אי תפס מפקינן מיניה.

בני' צ"מ פרק חימה נשך בסוגיא דמשכנתא באתרא דמסלקי הביא דעת הרשב"א והר"ן דבחיב

ש"ס מהני תפיסה.

אלא דין זה תלוי באשלא רב רבני, וכחז המשל"מ מלוה ולוה פ"ד ה"ו [כדעת המהרי"ט שהביא התקפו
 [ן סי' קא] דהיכא שהתפיסה ענמה במחלוקת שטייה אי מהני אי לא, אין לומר קים לי. אלא שדעת
 "ך שם דלא כמהרי"ט ולדעתו יכול התופס לומר קים לי.. ובחי' רעק"א בגליון השו"ע סי' כח כתב
 דינא יש לעיין אם יכול התופס לומר קים לי.

בדון דידן שא' תפוס בכסף שפרט מה'ק של צ' שלא היה מגיע לו, אם יכול להמשיך ולתפוס בכסף זה
 חיובי גרמא של צ' שגרס לו להפסיד את ההקלצות בגלל שהוסיף רשימה פיקטיבית - אם נקבל את
 נגח א' שלא הסכים לכך מעולם (דבר שמוכחש ע"י צ') - דבר זה תלוי במחלוקת, והרעק"א לא הכריע
 ה. ע"כ נראה לפשר בסכום מסויים.

אברהם דוב לוי.

ב

אם שבהסכמה צ' להכניס את הלהרניס של א' לתוך העמותה שלו לקבלת תקליטים יש משום הטלת
 גות לכיס של שותפין, שהרי א' השקיע צפיתוח הלהרניס וצ' השקיע מעשי ידיו וכן שכן פקידות
 זכירות מטעמו. וממילא יש לחייב אותו בגרמא מדין שותף, אבל הואיל ויש ויכוח ביניהם אם גרס לו
 פסד, שהרי לטענת צ' א' הסכים לדיווחים שלו תמורת ביטול העמלה מהשכר ששילמו ההורים, וא'
 נחישו, א"כ שוב באנו לידי חיוב שבועה, וממילא נריך לפשר חלף השבועה.
 מנס טענת יורד אין כאן לא' שהרי הילדים אינם רכוש של א', וגם הרעיון אינו המלאה של א'. אלא
 זולי לפנינו משוה"ד יש לפנותו במקלת.

דידי הדיין הגר"ד קניג שליט"א אמר לי שחזיעות א' הם בגדר גרמא. ולא נ"ל. א. כבר הבאנו בשם
 גריש"א ז"ל שגם בגרמא נריך להודיע לנתבע, ובשם הגרמ"ק שליט"א שכיום שחוממים על שטר צוררות
 לדין צין לפשר, ראשי הדי"ד לגבות גרמא בפשרה. ב. אין זה גרמא, דכל מה שמגיע לו 5% של
 הורים זה רק כשצ' עבד ציושר ובהגינות אבל בדיון היה לי הרושם שצ' אכן אשם בשלילת הרשיון, וא"כ
 נהג בהגינות ולא מגיע לו רווחים. וע"ז נאמר הם עמלים ואינם מקבלים שכר כי השכר הוא עבור
 תולאה, מה גם שהתולאה היחה הפוכה.

צ"י ברמ"א סי' שלה סוף סעי' א' ממהר"ם פדאוה רב שהיה צעיר וכו' ורק שם הוא ... דיש אומדנא,
 כל בלא ראייה על מחילה יכול לחצוע, וגם בזה חולק הגר"א שם, ובפרט שצניד"ד מה שהרב א' לא תבע
 היום כי כן דרך של שותפין שלא לפתוח בויכוחים, ובגמר השותפות פותחים את הכל.
 "ה בשו"ת חת"ם חו"מ סי' קיט, ועי' בזה בפתח"ח שכירות פ"ח סעי' לד ובהערות שם.
 יות ויש כאן תביעת שבועה מהרב א' להרב ק', ובפרוטוקול עמ' 7 אומר א' שמתביעותי של כ-90 א"ש

יורד תביעת ק' על 38 א"ש, ונמלא שא' תובע בערך 50 א"ש ויש חיוב שבועה להכחיש טענתו, וא"כ החיוב הוא שליש מקסימום היינו סך 15 א"ש, ואולי כדי להוריד בתור פשרה....
עוד יש לזרר כשב' החזיר לתמ"ת 80.000 ש"ח ממי היה הכסף הזה, אם זה מא' אז ודאי הוא מזיק, ומ"מ לא מגיע לו ה-5% של ההורים.

מרדכי הייזלר

הערות

א. אין כאן הטלת מעות לכיס של שותפין, דכיס של שותפין היינו מקום מעורב ומשותף משניהם, וכאן כל אחד השקיע בביתו, רק הסיכוס בעל פה ביניהם היה על דעת שניהם בדיבור בלבד, והרי זה קנין דברים.
ב. אלא שאם נחסיב את ב' כפועל של א', ופועל חייב בגרמא, יש כאן גם חיוב משום שהוציא על פיו, אולי ההפסק בגרמא חשיב כפשתנו במשנה שפועל חייב בנזקי גרמא. ויל"ע.
ג. לא נראה שיש כאן עסק שבועה בגלל ההכחשה שיש בין א' לב' האם הסכים א' לחוספת ילדים או לא, כיון שטענה זו לא מסתברא.

יהושע לוין.